

Osebna varovalna oprema

Marjetka Vakselj,

Tržni inšpektorat Republike Slovenije, Ministrstvo za gospodarstvo, Ljubljana

Tržni inšpektorat RS deluje kot upravni in prekrškovni organ v sestavi Ministrstva za gospodarstvo, njegova naloga pa je nadzor nad izvajanjem oziroma spoštovanjem zakonov in drugih predpisov s področja trgovine, gostinstva, obrti, storitev, varstva potrošnikov, varstva konkurence, avtorskih pravic, dela na črno ... Trenutno je Tržni inšpektorat pristojen za nadzor nad izvajanjem 37 zakonov (nekaterih v celoti, nekaterih samo delno) in več kot 80 podzakonskih predpisov.

S članstvom v Evropski uniji je Slovenija postala del notranjega trga, ki zagotavlja prosti pretok. Splošna načela notranjega trga temeljijo na preprečevanju morebitnih novih ovir pri trgovanju, medsebojnem priznavanju in tehnični harmonizaciji. Iz veljavnih predpisov izhaja, da proizvajalec osebne varovalne opreme po dajanju v promet in/ali uporabo prevzame odgovornost za proizvod.

Predpisi

V pristojnosti tržnega nadzora Tržnega inšpektorata RS so tudi Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (ZTZPUS) (Uradni list RS, št. 99/2004, v nadaljevanju: ZTZPUS) ter Pravilnik o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, št. 29/2005 in 23/2006) in Seznam slovenskih standardov, ki privzemajo harmonizirane evropske standarde, katerih uporaba ustvari domnevo o skladnosti osebne varovalne opreme z zahtevami Pravilnika o osebni varovalni opremi, objavljen 19. oktobra 2007 (Uradni list RS, št. 95/2007).

Slovenija je skladno s smernicami notranjega trga v slovenski pravni red prenesla tudi Direktivo Sveta 89/686/EGS z dne 21. decembra 1989 o približevanju zakonov držav članic, ki se nanašajo na osebno varovalno opremo (UL L št. 399 z dne 30. 12. 1989, str. 18).

Iz navedenega zakona in pravilnika izhajajo temeljna odgovornost dobavitelja oziroma distributerja in njune dolžnosti izpolnitve predpisanih tehničnih zahtev pred dajanjem proizvoda v promet in/ali v uporabo. Proizvodi smejo biti dani v promet oziroma se smejo začeti uporabljati samo, če so skladni s predpisanimi tehničnimi zahtevami in če je bila njihova skladnost ugotovljena po predpisanem postopku.

V 3. členu pravilnika so določene definicije osebne varovalne opreme, ki pomenijo:

- vsako napravo ali pripomoček, ki jo posameznik nosi ali drži zaradi varovanja pred eno ali več nevarnostmi za zdravje in varnost,
- vsako enoto, ki jo sestavlja več naprav ali pripomočkov, ki jih dobavitelj poveže v celoto za varovanje posameznika pred enim ali več istočasno nastopajočimi tveganji,
- varovalno napravo ali pripomoček, ki je ločljivo ali neločljivo združena z osebno opremo, ki ni varovalna in jo posameznik nosi ali drži pri delu za izvajanje posebne dejavnosti, oziroma za menljivi sestavni deli osebne varovalne opreme, ki so bistveni za njeno zadovoljivo delovanje in se izključno uporabljajo samo za takšno opremo.

Vsak sistem, ki se da v promet skupaj z osebno varovalno opremo zato, da se priključi na drugo, zunanjo napravo, se šteje za sestavni del te opreme, četudi ta sistem ni namenjen, da ga uporabnik neprekinjeno nosi ali drži ves čas izpostavljenosti tveganju.

Osebna varovalna oprema je razvrščena v tri različne kategorije: v kategorije I, II in III.

V kategorijo I (preprosta varovalna oprema) so uvrščeni enostavno oblikovani modeli opreme, ki uporabnika varujejo pred minimalnimi tveganji, kjer konstruktor predvideva, da uporabnik lahko sam oceni stopnjo zagotovljenega varovanja pred minimalnimi tveganji in katerih učinke, če so postopni, lahko uporabnik varno in pravočasno ugotovi. V to kategorijo je uvrščena na primer osebna varovalna oprema za varovanje pred:

- mehanskim delovanjem s površinskim učinkom (vrtnarske rokavice, naprstniki itn.),
- čistilnimi sredstvi z blagim delovanjem in z učinki, ki jih je lahko odstraniti (rokavice, ki nudijo zaščito pred razredčenimi raztopinami detergentov itn.),
- tveganji, s katerimi se srečujemo pri rokovanju z vročimi elementi, pri katerih uporabnik ni izpostavljen temperaturi, višji od 50 °C, ali nevarnim učinkom (rokavice, predpasniki za strokovno uporabo itn.),
- atmosferskimi dejavniki, ki niso niti izjemni niti skrajni (pokrivala, sezonska oblačila, obutev itn.),
- manjšimi udarci in vibracijami, ki ne prizadenejo vitalnih delov telesa in njihovi učinki ne povzročajo nepopravljivih poškodb organizma (lahke čelade za varovanje glave, rokavice, lahka obutev itn.),
- sončnimi žarki (sončna očala).

V kategorijo II (navadna varovalna oprema) spada vsa osebna varovalna oprema razen tiste, ki sodi v I. ali III. kategorijo.

V kategorijo III (zahtevna varovalna oprema) je uvrščena kompleksno oblikovana osebna varovalna oprema, ki varuje pred smrtno nevarnostjo ali nevarnostmi, ki lahko resno in trajno škodujejo zdravju, ki je namenjena za varovanje pred smrtnimi nevarnostmi ali pred nevarnostmi, ki lahko resno in nepopravljivo poškodujejo zdravje in katerih takojšnjih učinkov, ki jih predvideva načrtovalec, uporabnik ne more pravočasno ugotoviti, kot na primer:

- filtrirne dihalne naprave za varovanje pred aerosoli (v trdnem in tekočem stanju) ter pred dražilnimi, nevarnimi, strupenimi in radioaktivnimi plini;
- dihalne varovalne naprave, ki omogočajo popolno izolacijo pred ozračjem, vključno s tistimi, ki se uporabljajo pri potapljanju;
- osebna varovalna oprema, ki omogoča le omejeno varovanje pred škodljivimi kemičnimi snovmi ali ionizirnim sevanjem;
- oprema za nujne posege v okolje z visoko temperaturo, kjer so učinki primerljivi s tistimi, kjer je temperatura zraka 100 °C ali več in je mogoča prisotnost infrardečega sevanja, plamenov in velikih količin staljenih materialov;
- oprema za nujne posege v okolje z nizko temperaturo, katerih učinki so primerljivi s tistimi, kjer je temperatura zraka -50 °C ali manj;
- osebna varovalna oprema za varovanje pred padci z višine;
- osebna varovalna oprema za varovanje pred nevarnostmi, povezanimi z elektriko in nevarnimi napetostmi, ali tista oprema, ki se uporabi kot izolacija pri delu z visoko napetostjo.

Praden je osebna varovalna oprema dana v promet, mora njen proizvajalec ali pooblaščen zastopnik s sedežem v Evropski uniji izpolniti predpisane zahteve postopkov ugotavljanja skladnosti.

Kategorija I	Kategorija II	Kategorija III
Uskladitev z OVZZ, priloga II	Uskladitev z OVZZ, priloga II	Uskladitev z OVZZ, priloga II
Tehnična dokumentacija, 8. člen	Tehnična dokumentacija, 8. člen	Tehnična dokumentacija, 8. člen
ES-izjava o skladnosti, 9. člen pravilnika, priloga VI	ES-izjava o skladnosti, 9. člen pravilnika, priloga VI	ES-izjava o skladnosti, 9. člen pravilnika, priloga VI
 oznaka CE, 10. člen, priloga IV	ES-pregled tipa, 11. člen	ES-pregled tipa, 11. člen
	 oznaka CE, 10. člen, priloga IV	 oznaka CE, 10. člen, priloga IV
		Oznaka artikla, 10. člen, priloga IV in št. POUS

Proizvod osebne varovalne opreme mora ustrezati osnovnim varnostnim in zdravstvenim zahtevam za varnost in zdravje iz priloge II pravilnika, hkrati pa mora proizvajalec opreme glede na določila 8. člena pravilnika pred dajanjem proizvoda v promet zagotoviti tehnično dokumentacijo iz priloge III, ki jo na zahtevo predloži pristojnim organom.

Tehnična dokumentacija mora vsebovati vse ustrezne podatke o načinih, ki jih proizvajalec uporablja za zagotavljanje, da osebna varovalna oprema zadostuje ustreznim osnovnim varnostnim in zdravstvenim zahtevam iz priloge II pravilnika.

Osebna varovalna oprema mora ustrezati osnovnim zahtevam za varnost in zdravje iz priloge II pravilnika, kjer so v točki 1.4. določene zahteve glede podatkov, ki jih zagotovi proizvajalec, t. i. navodilo za uporabo.

Poleg imena in naslova proizvajalca in/ali njegovega pooblaščenega predstavnika s sedežem v Evropski uniji morajo navodila, ki jih ta dva pripravita in zagotovita, ko se da osebna varovalna oprema v promet, vsebovati vse ustrezne podatke o:

- shranjevanju, uporabi, razkuževanju, čiščenju, vzdrževanju in popravljanju. Izdelki za čiščenje, vzdrževanje ali razkuževanje, ki jih priporočijo proizvajalci, ne smejo škodljivo vplivati na osebno varovalno opremo ali uporabnike, kadar se uporabljajo v skladu z ustreznimi napotki;
- učinkovitosti, kakor je bila ugotovljena med tehničnimi preskusi varnostnih ravni ali kategorij, ki jih zagotavlja zadevna osebna varovalna oprema;
- primernih dodatkih osebne varovalne opreme in značilnostih ustreznih rezervnih delov;
- varnostnih razredih, primernih za različne ravni nevarnosti in ustrezne omejitve uporabe;
- roku ali obdobju zastaranja osebne varovalne opreme ali njenih določenih sestavnih delov;
- tipu embalaže, ki je ustrezen za prevoz;
- pomenu kakršnih koli označb (glej 2.12.);
- kjer je to primerno, navedba predpisov, ki jih je proizvajalec uporabil v skladu s sedmim odstavkom 10. člena;
- ime, naslov in identifikacijska številka priglšenega organa za ugotavljanje skladnosti, ki sodeluje v fazi načrtovanja osebne varovalne opreme.

Ta navodila, ki morajo biti natančna in razumljiva, morajo biti zagotovljena vsaj v slovenskem jeziku.

Osebna varovalna oprema mora biti označena z eno ali več identifikacijskimi ali prepoznavnimi oznakami, ki so neposredno ali posredno povezane z varnostjo in zdravjem. Te identifikacijske ali prepoznavne oznake naj imajo po možnosti obliko usklajenih piktogramov ali ideogramov. Popolnoma čitljive morajo ostati v vsej predvideni dobi uporabe osebne varovalne opreme. Poleg tega morajo biti te oznake popolne, natančne in razumljive, da preprečijo napačno razlago, še zlasti kadar vključujejo besede ali stavke. Zagotovljene morajo biti vsaj v slovenskem jeziku. Če je osebna varovalna oprema (ali njen sestavni del) premajhna, da bi bilo nanjo mogoče pritrčiti celotno potrebno oznako ali njen del, morajo biti ustrezni podatki navedeni na embalaži in v proizvodjalčevih navodilih.

Za vsako osebno varovalno opremo, ki se da v promet, mora biti skladno z 9. členom pravilnika zagotovljena izjava o skladnosti v obliki predpisanega obrazca iz priloge VI.

Proizvajalec mora vsak kos osebne varovalne opreme označiti z znakom CE in s tem potrditi, da je osebna varovalna oprema izdelana v skladu z določili pravilnika. Oblika znaka CE je predpisana v prilogi IV pravilnika.

ES-pregled tipa osebne varovalne opreme mora biti zagotovljen za osebno varovalno opremo II. in III. kategorije. S tem postopkom priglašeni organ za ugotavljanje skladnosti ugotovi in potrdi, da vzorčni tip osebne varovalne opreme izpolnjuje vse ustrezne določbe pravilnika.

Nadzor nad osebno varovalno opremo na trgu

Tržni inšpektorat RS je pristojen za izvajanje nadzora nad osebno varovalno opremo in ob ugotovitvi neskladnosti skladno s 16. členom Zakona o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti odredi ustrezne ukrepe:

- zahteva vse potrebne informacije in vpogled v izdane listine o skladnosti ter tehnično dokumentacijo,
- izvede ustrezne preglede in preskuse proizvodov glede skladnosti s predpisi tudi potem, ko so bili ti dani v promet oziroma so se začeli uporabljati,
- odvzame vzorce proizvodov in jih odda v pregled skladnosti,
- prepove uporabo listin o skladnosti za neskladne proizvode,
- odredi odpravo ugotovljenih neskladnosti,
- zahteva, da se proizvodi opremijo s predpisanimi oznakami, oziroma odredi odstranitev nedovoljenih oznak,
- prepove dajanje v promet, omeji promet ali odredi umik neskladnih proizvodov iz prometa in izvede dodatne ukrepe, ki zagotovijo, da bo prepoved upoštevana,
- prepove začetek uporabe, omeji uporabo ali odredi prenehanje uporabe neskladnih proizvodov in izvede dodatne ukrepe, ki zagotovijo, da bo prepoved upoštevana,
- v času, potrebnem za izvedbo raznih pregledov in preskusov, začasno prepove vsakršno dobavo, ponudbo dobave ali razstavljanje proizvodov, kakor hitro obstaja utemeljen sum, da so ti proizvodi neskladni s predpisi,
- odredi uničenje neskladnih proizvodov, če je to nujno za zavarovanje zdravja in varnosti ljudi.

Pristojni inšpektorji lahko odredijo ukrepe iz prejšnjega odstavka:

- dobavitelju,
- distributerju v okviru njegove dejavnosti,
- drugi pravni ali fizični osebi, kadar je to potrebno za zagotovitev njihovega sodelovanja pri dejanjih za zagotovitev izpolnjevanja zahtev iz prvega odstavka tega člena.

Če pristojni inšpekcijski organ ne razpolaga s potrebnim strokovnim znanjem ali opremo za izvedbo potrebne pregleda ali preskusa iz prejšnjega odstavka, izvedbo takih posameznih dejanj v okviru inšpekcijskega nadzorstva poveri usposobljeni instituciji.

Po določilih 19. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 43/2007) imajo inšpektorji med ostalim v okviru opravljanja nalog inšpekcijskega nadzora tudi pravico brezplačno vzeti vzorce blaga in opraviti preiskave vzetih vzorcev blaga.

Pri izvajanju administrativne oblike nalog inšpekcijskega nadzora proizvodov osebne varovalne opreme se ugotavljajo:

- zagotovitev predpisanih oznak na proizvodu ali glede na zahteve oznake na priponki osebne varovalne opreme,
- zagotovitev navodila za uporabo v slovenskem jeziku,
- vsebinski pregled navodila za uporabo (glede na upoštevani standard, identičnost proizvajalčevega navodila v tujem jeziku),
- vsebinski pregled zagotovljenega navodila za uporabo glede na identifikacijske oznake proizvoda,
- zagotovitev izjave o skladnosti,
- zagotovitev ES-certifikata o skladnosti (pri kategorijah II in III),
- preverjanje podatkov imenovanega organa.

Tržni inšpektorat RS na področju sistema RAPEX skladno z določili Uredbe o načinu izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi (Ur. list RS, št. 119/05) ter Poslovníkom o načinu dela in sodelovanja nadzornih organov v postopkih izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi, izvršuje svojo pristojnost tudi na tem področju. V okviru obvestil sistema RAPEX prejemamo tudi notifikacije za osebno varovalno opremo in v zvezi s tem Tržni inšpektorat RS izvaja nadzor na trgu. Od leta 2005 dalje uspešno sodelujemo s Carinsko upravo RS, s čimer izvajamo določila Uredbe o preverjanju skladnosti s pravili o varnosti proizvodov za izdelke, uvožene iz tretjih držav (359/95/EGS).

Summary: Personal Protective Equipment

The author continues her series of articles on the activities of the Market Inspectorate of the Republic of Slovenia with describing the responsibilities of the Inspectorate in the field of personal protective equipment as defined in the Technical Requirements for Products and Conformity Assessment Act (OJ of RS, No. 99/2004), the Rules on personal protective equipment (OJ of RS, No. 29/2005 and 25/2006) and the List of Standards which gives rise to the presumption of conformity with the rules of personal protective equipment (OJ of RS, No. 95/2007). The article also gives definitions for personal protective equipment and presents the three categories for equipment classification, the requirements, the instructions for equipment use, the tasks of personal protective equipment surveillance and the measures the inspectorate can order during inspection.